

תולדות חיים

לזכרון עולם

בבואנו עם הספר להציב יד ושם בהיכלי תורה להורינו היקרים ע"ה דמויות יהודיות מקוריות אשר הולכות ונעלמות מאופק חיינו, נציין בזה ראשי פרקים לתולדותיהם וקורותיהם כדי להעלות בזה את זכרונם הטוב לדורות עולם.

א"ה"ח 1234567

אביו הרה"ח ר' יהושע העשיל ע"ה נולד בווארשא בג' תשרי שנת תרע"ט, לאביו החסיד ר' משה אליעזר ע"ה, ולאמו מרת חיה רחל שהיתה נכדתו של המקובל הנודע רבי יהושע ביין זצ"ל מווארשא – ועל שמו נקרא. זכה זקננו זה להסתופף בחצירות הק' השרף ממוגלניצא, בעל ה"תפארת שלמה" מראדומסק, והרה"ק רבי אלימלך מגרודזיסק, ובזקנותו זכה לעלות לארה"ק, והוציא לאור את הסה"ק "גודל תלפיות", מאמרים מלוקטים על התנא האלקי רשב"י, ומקום מנוחתו בצפת.

בית אבא

אביו הרה"ח רבי משה אליעזר שהיה דמות מופת של חסיד וותיק הדבוק בכל לו"נ לרבו ה"אמרי אמת" מגור, נולד בווארשא בשנת תרנ"ב לאביו הרה"ח ר' יחזקאל מחסידיו של ה"שפת אמת". זכה ר' יחזקאל, ובניו נודעו לשם ולתהילה כחסידים ואנשי מעשה מופלגים. אחד מבניו היה הרה"ח ר' יעקב הערש ויסבוים (ראה ראש גולת אריאל ח"ב), שהיה מן המקורבים אצל אדמו"ר ה"אמרי אמת", ובנו הוא הרה"ח ר' מנדל וורשבער שליט"א. על יקר ערכו של רבי יעקב הערש אצל רבותיו, שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר בעל "פני מנחם" מגור זצ"ל, שבהיותו עם אביו ה"אמרי אמת" במרינבד, וזקני ר' משה אליעזר בא להסתופף בצל רבו, תיארו ה"בית ישראל" לפניו כמשה אליעזר אחיו של ר' יעקב הערש.

מבית אבא ינק רבי משה אליעזר את חינוכו המופלא בתורה ויר"ש, דביקות בדרכי החסידות והתקשרות איתנה לרבו הק', עוד בצעירותו בהיותו בפולין נמנה על חבורתו של ה"בית ישראל", אשר עמד עמו בקשרים הדוקים גם אחר עקירתו לאנטוורפן, כן חיבב לקבל לקח מפי זקני החסידים כהרה"ח המפורסם רבי בנציון אוסטרבער ועוד מגדולי זקני החסידים אשר באו לחסות בצלו של ה"אמרי אמת".

עקב מסחריו עבר בשנת תרפ"ב לאנטוורפן שהיתה כבר אז מרכז למסחר היהלומים, ובהסכמת רבו ה"אמרי אמת" העביר לשם כעבור זמן גם את משפחתו (ראה להלן צילום מכתבו של ה"אמרי אמת"). גם במקום חדש זה אשר רחוקה היתה מאוירת פולין החסידית, לא פג רוחו ולא נס ליחו, בהתלהבות חסידית המשיך בד בבד עם מסחרו לעסוק בתורה וחסידות, ולהיות קשור ודבוק ברבו, ונודע כ"אמבסדור" של גור. כן עמד בקשר מכתבים רצוף עם חצר הקודש בגור, ועל כל ר"ה היה נוסע מבלגיה לגור להיות במחיצת רבו ביום הכסה. בנסיעת ה"אמרי אמת" לארץ ישראל (שנת תרצ"ו) על ירח האיתנים ומועדיו ר"ה יו"כ וסוכות, הקדים רבי משה אליעזר לנסוע להסתופף בצל רבו בשהותו במרינבד קודם נסיעתו לא"י*.

במרינבד הלך לטייל עם ה"אמרי אמת", ובהיותו חלוש ציוה עליו לנוח, וכדמי פרידה אמר לו בבדיחותא כל מצוה צריכה הכנה ^{לאתר הכנסה} חוץ משילוח הקן, שמצותה פרט למזומן.

את גודל השתוקקתו והתקשרותו לרבו ביטא גם במכתביו וכתביו המועטים שהשאיר אחריו, בו מביע חשקו שיזכה להקרא ולומר "עבד אברהם אנכי". כשנפטר הרה"ח ר' יצחק בן ה"אמרי אמת", לא יצא כמה ימים מהבית עקב היות רבו שרוי בצער.

בביתו התארחו בני משפחת רבו שביקרו באנטוורפן, ה"בית ישראל" וחתן הרבי הרה"ח רבי יצחק מאיר בן הרה"ק רבי משה בצלאל, והיתה חליפת מכתבים ביניהם. ושמעתי מהרה"ח ר' פיניע לוי ז"ל שהטלפון הראשון אחר יציאת האדמו"ר ובני משפחתו מעמק הבכא בפולין לטריסט שבאיטליה, היה אל רבי משה אליעזר, ומביתו נשלחו אז כל צרכי הפסח לרבי ומלוויו.

אהבת התורה שלו היו לאות ומופת, ואם כי בימי החול בהם הוצרך לעסוק במסחרו, ניצל את שעותיו הפנויות ללימוד תורה והרבצת תורה, הרי בשבת היה כולו קודש ללימוד התורה, ובמיוחד היה עוסק אז ב"מדרש" ובספה"ק "שפת אמת".

גודל זהירותו בעניני ממון משתקף גם מתוך מכתביו ששלח ממקום גלותו בעת המלחמה, מכתבים המלאים אמונה ובטחון, התקשרות לצדיקים ושזורים בדברי תורה והגיגים נפלאים.

* כנראה רצה לקיים בזה דברי צדיקים לבל יעבור י"ב חודש בלא ראיית פני הצדיק, כמובא בס' "ארץ צבי" להגה"ק מקוויגלוב (במאמרו לחנוכה תרפ"ח) בשם רבו ה"אבני נזר" מסוכטשוב, שאמר: שצריך אדם ליסע לצדיק לכל הפחות פעם אחת בשנה, כדי שלא יעברו עליו י"ב חודש בלא ראיית פני צדיק, דשיעור שכחה הוא י"ב חודש כדאיתא בגמ' (ברכות נח:). וכן ידוע מליצת צדיקים על כך מדברי הגמ' (חולין נח). כל בריה שאין בה עצם, אינו מתקיים י"ב חודש, ודפח"ח.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה גלה עם משפחתו לצרפת, ושם נפטר בעיר טולוז בכ"ט שבט תש"ה, ומנו"כ בעיר ליאון. חלק מבני המשפחה המשיכו לנדוד ונמלטו לשווייץ, ובחסידי השי"ת ניצלו כולם, ואחרי המלחמה שבו לאנטוורפן.

אבינו ר' יהושיע

בבית גדול זה, השתול על דרכי התורה והחסידות, גדל ונתחנך אבינו עד היותו לאיש. ובהגיעו לפרקו בהיותו בגולה, בשנת תש"ב, נשא את אמנו הצדקנית המיוחסת, ויחד בנו את ביתם כדרכם על אדני התורה והחסידות.

^[יזכרה]

אבינו ע"ה היה בראש וראשונה תלמיד חכם בשיעור קומה נעלה. ידענותו הרחבה ואהבת לימוד התורה שלו, העמידו אותו כדמות של אדם שהתורה היתה שקועה בו ומאירה ממנו לסביבתו. הקשר שלו עם הספר, היה קשר בל ינתק, ומילדותו ועד זקנותו במסלול חייו העשיר והמגוון, בכל המצבים, היתה התורה משאת נפשו. היה זה בשנות בחרותו כשהסתופף בהיכלי התורה, קשור ודבוק ברבותיו הצדיקים ומנצל כל הזדמנות לקנות דעת. הוא רדף אפשרויות ללימוד עוד ועוד, ושימש את גדולי ישראל אשר הזדמנו למקומו, ביניהם הגאון הק' רבי אלחנן וסרמן הי"ד, אשר אבינו ע"ה ליווה אותו, וידע תמיד לחזור על מה ששמע ממנו בתקופה שביקר באנטוורפן. כך המשיך בשקידה בלימודיו גם בשעות הקשות של המלחמה, וגם בתקופות בה היה טרוד בפרנסתו. קביעת העיתים שלו לתורה היתה כפולה ומכופלת. והתבטאה הן בשעות אשר קבע ללימודיו בבימ"ד, והן בביתו בשעת ליל מאוחרת או בהשכמת הבוקר עוד לפני התפילה. וזאת מלבד חופשות שנטל לעצמו מעיסוקיו בכל הזדמנות, ומטרתן להתמסר ללימוד התורה בשלימות. כך בצעירותו כשהיה נוסע להסתופף שוב בישיבת "הידע" בה למד, וכך משך עשרות שנים שהיה נוסע ל"ירחי כלה" בלוגנו שבשווייץ בראשות יבדלחט"א הגרי"ד פוברסקי שליט"א ושוקע בלימוד במסירות ובעמל.

ואכן, כאיש שיחה מובהק ונעים, היתה שיחתו שזורה תמיד בדברי תורה. מלא וגדוש היה במימרות ובהברקות, ידענותו היתה מופלגת, ודמותו היתה של איש תורני השתול על פלגי מי התורה.

בשקידתו הרבה קבע את מקום לימודו בשטיבל הבלזאי באנטוורפן ועקב זה נתקרב לחסידות זו, ונסע כמה פעמים להרה"ק רבי אהרן לבעלזא, אך גם אז לא נטש את מקורו ומסורת בית אביו בהתקשרות לה"אמרי אמת" מגור, וזכה לקירבתו המיוחדת של ה"בית ישראל", ובאמונת הצדיקים הגדולה שהיתה בו היה מקושר לרבותיו הק' מבית גור ה"אמרי אמת" ה"בית ישראל" וה"לב שמחה" זצ"ל, והחסידות הטביעה חותם מיוחד על אישיותו המיוחדת, ובדרך זה של אהבת תורה והליכה בנתיבות החסידות העמיד את ביתו, וחינך גם אותנו – בניו.

הדברים מקבלים מימד מיוחד, כשאבינו ע"ה גילם אישיות של תורה, לא רק בתקופות בהן שהה במרכזי היהדות בבבלגיה או בא"י, אלא גם כשהיה נאלץ משך שנים ארוכות לנדוד למרחקים הרחק ממרכז יהודי שרשי, גם שם היה למופת בדקדוקיו בתורה ומצוות בשמרו על דמותו היהודית והיחודית, ובשקידתו הגדולה בלימוד התורה, ומבלי הקל בעצמו במאומה מהויתו החסידית.

כבר נתפרסמו תיאורים של מבקרים בגלויות ישראל, אשר פגשו באבינו ע"ה, ונדהמו לראות במרחקים דמות זוהרת של ת"ח וחסיד, וגילו לפתע מה גדול כוחה של תורת אמת, להאיר למתאמצים בה בכל עת ובכל מצב ובכל מקום.

אהוב על הבריות היה אבינו ע"ה. מעצם מהותו הקרין אהבה וחום לכל, ובחכמתו ידע תמיד להשרות סביבו אורה של חגיגות ונעימות. בעל חסד היה, ועשרים וחמש שנים היה איש החברה קדישא. ותרנותו היתה מופלגת, ועם כל רגישותו העדינה לכבודם של אחרים, היה אדיש למעמדו שלו, והיה רחוק מלדרוש טובה לעצמו. עם היותו "אדם חשוב" במלוא המובן, הרי נכבדותו מצאה לה ביטוי בכך שהיה מכבד את הבריות. הוא לא רק קירב את מידעיו, אלא היה בעצמיותו קרוב אליהם.

אוצר החכמה

יתירה מזו, איש אמונים היה. מדתו הטובה ביושר, העמידתו כאיש אמונם של רבים. גם בעצה, גם בסוד, וגם בממון, מעמדו בזה היה רחב וגדול, ומהיותו צנוע הליכות, לא נודעו דרכיו לרבים.

פרשה מיוחדת בחיי אבינו היא יחסו הלבבי והחם למשפחתו. תופעה נדירה היתה מדת כיבוד הורים שלו. יחד עם אחיו יבדל לחיים פנחס יואל הי"ו – היוו מופת של "כיבוד אם" ברמה מלכותית. היתה זו התמסרות מתמדת והירואית כשללא ליאות עמלו להמציא לאמם רווחה אושר ונוחות – עד יומה האחרון.

יחסי האחוה המופלאים של אחים אהובים אלה, לא היו רק יחסי קירבה הדוקים, אלא קשר עצמותי של אחדות מופלגת, המתבטאת גם כיום אחר פטירת אבינו ז"ל, בהמשך האהבה והקשר ההדוק עם בני משפחתו.

בשנותיו האחרונות חלה במחלתו הקשה, ואף בתקופה זו השתדל לשמור על סדרי לימודיו, כשהוא מביע שסבלו העקרי הוא שמחלתו ויסוריו מפריעים לו לסדרי הלימוד.

שירת חייו נפסקה בשבת "שירה" י"ג שבט תשנ"ב, בצוואתו ביקש שלא להספידו, אך הגשמים שירדו בעת הלוייתו היו סימן טוב לאדם ישר וכשר שנפטר בשם טוב – כדאיתא בסנהדרין מז ע"א. (וראה בס' החיים דף עב).

ונצרך בזה מכתב תנחומים שקבלנו מיבדלחט"א ידידו הרב משה יואל לבל שליט"א רב דביהכנ"ס חסידים בטלז-סטון א"י.

בע"ה ב' ויקרא נ"ב

כבוד המשפחה היקרה והנכבדה ולכניו היקרים שיחי' של המנוח היקר
באדם הרב יהושע ז"ל.

מה מאד עגומה נפשי לשמוע מהבשורה הנוראה כי נסתלק אביכם
ובעלכם לשמי מרום תנצב"ה, עוד בתוקף ימי חיו.

זכור אזכרנו עוד את הנפטר הר' יהושע ע"ה בבית אביו ע"ה, וגודל
המסי"נ שלהם לתורה ויר"ש, ולחסידות, וכמה האבא של אביכם ע"ה הי'
דבוק בכל נפשו, לאמרי אמת ולבית ישראל. ונהדר הי' המראה של הסבא
שלכם ע"ה בליל שבת שהי' כל הלילה עד אור הבוקר עם ה"שפת אמת"
בדודו וה"מדרש רבה", ופניו הי' צוהבים בשמחה פנימית בלהב של חסיד מגור.
שיחי' מליצי יושר בעד כלכם בתוך כ"י.

והמקום ינחם אתכם בתוך אבלי ירושלים ובמצוות תמצאו נחמה.

מהמשחתף בצערכם בכל לב,

משה יואל לבל

* * *

דמותו הזוהרת של אבינו ע"ה, הושלמה בדמותה של אמנו ע"ה, כשיחד בנו את
ביתם, וזכו לדורות ישרים, בנים ובני בנים – הדבקים בדרכם, ושומרים את משמרת
התורה בצורה אשר הטביעו בהם.

בבית הוריה שהיו מגדולי היחס ושתול על מבועי התורה והחסידות עוצבה
דמותה ותכונותיה הנעלות של אמנו ע"ה. אביה הרה"ח בנש"ק הר"ר אברהם טורן
ז"ל^(א), נו"נ להרה"ק אי"א הרבי רבי מנדל'ה מרימנוב זי"ע^(ב), והרה"ק רבי פנחס
מגניווישוב זי"ע^(ג), אמה מרת טאובה הי"ד היתה בת הרה"ח רבי משה הכהן קאהן
מראדמישל (מחסידי הרה"ק מפלאנטש זצ"ל) נכד הרה"ק רבי דוד הכהן מגיד אב"ד

(א) בן הרה"ח רבי יהודה צבי טארן, בן הרה"ח המפורסם רבי אלטר נתן נטע מרימנוב, בן הגה"ק
רבי ישראל יעקב אב"ד בילקמין נפטר ט' שבט תקפ"ז, בנו של הרה"ק הרמ"מ מרימנוב וחתן
הרה"ק רבי פנחס מגניווישוב.

(ב) בן הג"ר יוסף חריף שהיה מצאצאי המגיני שלמה, הט"ז, הב"ח ומגלה עמוקות.

(ג) נכד בעל ה"פנים מאירות" והג"ר מאיר אשכנזי אב"ד אמסיטיבאו אבי הש"ך. ומתלמידי הרה"ק
רבי אלימלך מליזנסק, (ד"ת ממנו מובא בס' דודאים בשדה).

רדמישל^ד, וחתן הרה"ח רבי אליהו פינטר ז"ל מביקובסק (שהיה חתן הג"ר אריה מאיר לנדאו זצ"ל הרב מטשיצא נו"נ לנודע ביהודה).

^{מכאן} ^{אוצר החכמה} ^{בנסיבות} הזמנים הקשים עברו הוריה לגור בקלן שבגרמניה, אך ביתם נשאר נאמן בצביונו כדמות בית חסידי גאליצאי ותיק. משחר נעוריה התבלטה אמנו ע"ה בטוב לבה, בחסדיה עם הבריות, במאור פניה, ובעושר של שמחת חיים אשר השרתה תמיד סביבה. עוד בבית אביה למדה שהמצעים שבבית, נועדו לאורחים, לקשיי יום, לפליטי חרב ורעב, כשבני הבית ישנו על הרצפה. תורת חסד זו, שהיתה במהותה, ליוותה אותה כל ימי חייה. בהיותה מבורכת בחן מיוחד, היתה תמיד מרכז של הטבה עם הבריות.

בעוצמה של רגש וכנות, פעלה גדולה ונצורות, ובכוחה ידעה גם להציל נפשות רבות, היה זה כשעמדה בימי השואה בגבול השויצרי, ומנצלת כל פתח של הצלה, וברגש והתלהבות, ואוצרות של קסם וחסן שיכנעה להציל עוד ועוד. רבים הם החייבים לה את חייהם, מהם שהקימו משפחות מפוארות.

יהודים שהיו מגיעים לאנטורפן שבורים ורצוצים, היתה היא ע"ה נרתמת לעזרתם בכל כוחותיה וכשרון החסד המיוחד שלה, וממציאה להם אמצעי קיום ראשוניים, וכן ריהוט לדירתם וביגוד לאנשי הבית. כשאחד מהם פתח חנות מכולת סייעה בידו ברכישת הריהוט לחנות, ולא הסתפקה בכך, אלא נעמדה בכל יום במשך שעות רבות לסייע לו למכור סחורתו, אותו יהודי לא התארגן כראוי ובביתו קשתה האפשרות לטפל בילדיו, והיתה אמנו ע"ה מביאה מדי יום את ילדיו הקטנים לביתה ומטפלת בהם בחום. למשפחה אחרת אשר אם הבית לא יכלה לטפל בילדיה בימי הריגה, לקחה על עצמה לטפל בילדים, והביאה אותם לביתה, פינתה עבורם חדר מיוחד וטיפלה בהם במסירות.

כן הקימה מחסן לאיסוף בגדים ממנו היתה משגרת בהתמדה לארץ הקודש לנצרכים, את הכל עשתה במלא המרץ ובשמחה רבה. כשאת החבילות היתה נושאת קודש רגלי לבית הדאר, משפחות שלמות נהנו ממעשי החסד שלה, ואת כל ילד וילדה שבמשפחות זכרה אותם בדיוק את הביגוד המתאים לפי מידותיהם, וכן שלחה וילונות לאנשי תורה ולומדיה.

חלק נכבד ומיוחד ממעשה החסד שלה היו העזרה לחולים ולילודות, שעות רבות היתה יושבת במחיצתם, ומגשת להם עזרה בחומר וברוח ככל האפשר. כשאשה חולה

ד) תלמידם של הרה"ק מבארדיטשוב והרה"ק החוזה מלובלין אשר העידו עליו שהוא כהן מיוחס ללא פגם עד אהרן הכהן (ראה שער הס' שו"ת ריב"ם שנייטוך דראהביטש תר"נ). ד"ת ממנו מובא בס' מגיד תהילות. בס' דרכי אב (עמ' קסב) מובא שהרה"ק החוזה מלובלין היה משתדל לכוין פני קדשו תחת ידי רבי דוד בעלותו לדוכו.

הוצרכה לבלות את ימי חליה בבית חולים במקום ועיר מרוחקת ובני משפחתה נתקשו לבוא לסעדה ולבקרה, היתה היא באה ושוהה ארוכות עם החולה, ואף היתה נשארת ללון עם הצריכים לכך. במצוה זו החזיקה במסי"נ, והלכה לבקר אף נשים שחלו במחלות מדבקות, ועודדה אותם.

כך היתה חוט של חסד משוך על כל ימי חייה, כאשר כל חפצה ומאויה היתה עשיית חסד והטבה לזולת. ימים ספורים לפני שהשיבה את נשמתה לבוראה, נודע לה על חנוני שנקלע למצב קשה עקב אי יכלתו לגבות חובות הקונים אצלו, מיד נרתמה לענין במלוא כוחה. כאשר נטלה מן החנוני את צרור החשבונות שבידו, ועברה מבית לבית לגבות את החובות, גם הקונים אשר זלזלו בתשלום החובות, לא יכלו לעמוד בפניה מפאת הכנות וההחלטות שנלוו לבקשותיה, ולאחר כמה ימים מיהרה להביא לפני החנוני בשמחה את כל חובותיו האבודים.

אהבה רבה היה לה לצאצאיה לומדי תורה, והשתדלה ככל יכולתה לעזור להם, ולעודדם.

חדשים ספורים לאחר פטירת בעלה – אבינו ע"ה – אשר במסי"נ ללא גבול עמדה לימינו וסעדה אותנו עד יומו האחרון – תמו ימי חייה של אמנו ע"ה, ובחזה"מ פסח – ליל י"ט ניסן תשנ"ב, בשהותה בעיר לוגאנו, בה היתה רגילה לשהות עם אבינו כל שנה בנסיעתו לירחי כלה אשר התקיימה שם, לאחר שבקשה כוס מים, וברכה עליו – שהכל נהיה בדברו – עלתה נשמתה השמימה ליהנות מזיו עליון, יחד עם נשמת אבינו ע"ה.

וזאת אשר נחרט על מצבתה:

האשה החשובה מגזע בני עליה

רבות פעלה מעש"ט בימי חייה

ישרים ותמימים היו דרכיה

יזכר מסירות נפשה לבעלה בימיה

זכותה תגן תמיד על צאצאיה

לכל מעשי חסד ותעש בחפץ כפיה

למסורת אבותיה הקדושים חנכה בניה

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים, ויהי זכרם ברוך בזרעם – עד כי יבא שלה.

הכותבים בכאב ובדמע,

בני המשפחה

Izrael Alter

Warszawa, Twarda 29

Telefon 171-62.

19 ד'תש"ז
ב' אב תש"ז
Warszawa, dn.

אדוני, הנה אשלח לך את
כתובת דברי המעשה והענין קצות וסודות לך אצל
גם הכתובת אשר היא כי היא אמורה לה לשלוח לך והנה שלח לך
בזאת הזדמנות.

אדוני, בדין הדבר לשלוח, גם אל בשרהם והנה
שלח לך כי יאמר שיהיה נא אל ההפך
חשך ובהם מהלך אשר יהיה לך עזה
ענין בדין דבר אשר יבא לך

ב' אב תש"ז
אם היש לך, שלח לך
זה. לך לך טוב לך טוב
אשר שלח לך באשר לך
אשר לך לך לך לך לך לך לך
לך לך לך לך לך לך לך לך
לך לך לך לך לך לך לך לך
לך לך לך לך לך לך לך לך
לך לך לך לך לך לך לך לך
לך לך לך לך לך לך לך לך

**מכתב מה"אמרי אמת" אל בנו ה"בית ישראל"
אודות השתקעות רבי משה אליעזר באנטוורפן עם משפחתו**

אור ד' שמות

לבני היקר מ' ישראל שי'

(לר"י לברלין טוב לכתוב כמ"ש). ודבר שאלת רמ"ל (= ר' משה לייזר) באנטוורפן,
במה נכון שיהיה ביהר עם ב"ב. וכאשר עשה שם עסק להצלחה נכון שיביא שם גם ב"ב.
אולם להישמר ביותר בעניני יהדות.

א"ד אביך

אָה״ח 1234567

הדו"ש אברהם מרדכי אלטר

אוצר החכמה

מכתב מה"אמרי אמת" וה"בית ישראל"

ב"ה ה' ו' רחנוכה גור (תרצ"ה)

לידיד היקר מ' משה אליעזר שיח' לאוי"ט

מכתבך בצירוף העשרה זהובים קבלתי ומסרתי לכ"ק אא"ש (= אדוני אבי שליט"א) וגם
הזכרתיך לטוב, ת"ל כי בא אתמול ט"ג שהוטב לך, והשי"ת ישלח לך רפואה שלמה
במהרה.

א"ד ידידך הדוש"ט

ישראל

גם אני דושה"ט והשי"ת ישלח לך רפואה שלמה. רק לבל להתפחד רק לבטוח
בהשי"ת אשר ישלח לך עזר מקודש.

ידידך דו"ש

אברהם מרדכי אלטר

דמעות של נכד

היו לי סבא וסבתא שאהבתים בכל הלב והנשמה. סבא וסבתא שהיו לי בית שני, בית בעל לב פתוח ויד מלטפת, קן רך של חום ואהבה ומסירות. סבא וסבתא, שלא הכרתי טובים מהם, שנתנו לי תמיד את ההרגשה שלא יהיה דבר שלא יהיו מוכנים לעשות בשבילי, חן בצרכי הגוף וחן בצרכי הנשמה. סבא וסבתא שחיממו את ליבי, שהעשירו את רגשותי, שהיו לי מופת רב השראה לכל החיים. ומאז שאינם עוד בעולם הזה, נשארו לי רק הזכרונות הבווערים, הרעב לנוכחותם, והדמעות הזכות הממשיכות לזרום במיסתרים.

סבא עליו השלום היה איש תמים וישר, ישר בדעותיו, במידותיו, בעסקיו, בכל התנהגות היה בן הדור שעבר מן העולם, בעל-בית, העמל קשה לפרנסת משפחתו, אך בכל רגע פנוי שיש לו הוא עוסק בתורה, כשהיה נוטל חופשה, היה זה חופש רק מעבודה. את הזמן עצמו לא ניצל לבילוי או למנוחה, אלא ל"ירחי כלה" כשהוא שוקע עוד יותר בלימוד.

ספוג יראת שמים, ועוד יותר אהבת ה', היה ידוע במסחרו כמצטיין בהגנותו וביחסו לבריות. מוכן לוותר על הכל, תוך עמידה בנסיונות קשים, אפילו בעניני ממונות שלא היה לו ספק שהיה הצודק בהם, ובלבד לשמור על השלום ועל סבר הפנים היפות. איש שלום, אוהב ורודף שלום.

אחרי החורבן, המלחמה שממנה שרד בניסים גדולים, התמסר לשיקום העולם שחרב, על ידי גידול משפחה ברוח אותו עולם – כפי שהושפע מרבותיו שאליהם נסע, האדמו"ר מבעלז וה"בית ישראל" מגור, זכר צדיקים וקדושים לברכה. כדי לטפח משפחה כזאת, "ווי אין דער אלטער היים", היה קם מוקדם בבוקר ומעורר את בניו כדי ללמוד איתו תורה ויראת שמים, תמיד היה אב הדואג לרוחניות של ילדיו לא פחות משהוא דואג לצרכיהם הגשמיים שלהם.

על השפעתו של ה"בית ישראל" היה מספר, איך באחת מנסיעותיו הראשונות אליו הדגיש בפני הרבי בסיפוק, שזכה אחרי המלחמה לאסוף את עצמות אביו הי"ד ולהביאו לקבר ישראל, זה היה דבר גדול מאד אצלו, וכיוון שאביו היה חבר קרוב ל"בית ישראל" היה בטוח שהרבי יביע את הערכתו ואת שמחתו. אך ה"בית ישראל" לא התעכב הרבה על הפרט הזה, כשבמקום זאת התחיל לשאול אותו על הדור הצעיר באנטוורפן בכלל ועל בניו בפרט. בשעת מעשה הרגיש סבא כאב על כך, שהרבי לא הראה יותר ענין בעובדת הבאת אביו לקבר ישראל, רק אחרי שנים הבין, שה"בית ישראל" התכוון לומר, שיותר מהשתקעות בזכרונות העבר חשוב עכשיו לעסוק בעתיד, בבנין דור חדש כמו שהיה פעם.

הוא היה מופת בלתי מצוי בכיבוד אב ואם שלו, בפרט לאמו האלמנה בסוף ימיה. יחד עם אחיו, ייבדלו לחיים ארוכים, התמסר לכל צרכיה ועניניה. גם בשנותיה האחרונות, כשהוא עצמו כבר לא היה במיטב כוחו, דאג לה וטרח למענה במסירות נפש. קשה למצוא אנשים המקיימים כך מצוות כיבוד אב ואם.

אכן, בכוח מצוה זו זכה לימים ארוכים, ימים שהיו ארוכים בעסק התורה ובעשיית מצוות. היה קם משנתו בשעה חמש בבוקר כדי להתיישב ליד הגמרא וללמוד. מקדיש מזמנו לצרכי ציבור באמונה, והיה מחברי החברה קדישא ומזקניה. בפרקמטיה עסק באמונה ממש. וגם כשהיו אנשים שניצלו את אמונתו, לא רדף אותם ולא בייש אותם, הגם שהיה ביכולתו לעשות זאת.

השקיע הרבה בטיפול נכדיו. שמחתו כשלמד עם נכד שלו היתה מחממת את לב. היה זורח מאושר כשהיה רואה את ההישגים של הנכד, אם בתורה, אם במידות ואם ביראת שמים. למרבה עוגמת הנפש, לא זכה לראות הרבה את הדור הרביעי שלו, אך ודאי שבמרום הוא ממשיך לעשות למען כל יוצאי חלציו, שמח בהם ומתפלל בעדם שיצליחו ברוחניות ובגשמיות.

לימינו עמדה סבתא כל השנים במסירות ונאמנות. היא, שבעצמה כבר נחלשה, סעדה אותו בכל כוחה ובכל נפשה בשנותיו האחרונות, בתקופת מחלתו, אשה ואם למופת, שכל חייה עסקה במצוות ובגמילות חסדים, כשהיא עוזרת לעניים בכלל ולכלות נצרכות בפרט. היא שחינכה את ילדיה במסירות נפש בשנים הקשות, כשנשארה לבד בעוד סבא היה נודד לפרנסתו מעבר לים.

אח"ח 1234567

היתה תמיד מזכירה את ייחוסה, כנכדתו של רבי מנחם מנדל מרימינוב זצוק"ל, ואני הבנתי שלא עשתה זאת כדי להתפאר, אלא כדי להדגיש את התקוה שבניה ונכדיה יגדלו ויתנהגו באופן שיגרמו נחת לצדיק הגדול מרימינוב – וכך גם תרגיש היא שמילאה את תפקידה בעולם: עשיית רצון הקב"ה, בגידול משפחה יחודית אמיתית על אף כל הנסיונות הקשים שעברה, ולימוד לקח ודוגמה, שאם רוצים אפשר להתגבר על הכל.

הזמן שעבר מאז פטירתם לא השכיח את הכאב, יודע אני שזכיתי לגדול בצילם של סבא וסבתא מיוחדים במינם, שלא רבים מגיעים לכך. חבל, חבל על דאבדין ולא משתכחין. אתם חסרים לי ממש כל חג, כל שבת, כל יום וכל שעה.

יהי רצון שנזכה לביאת גואל צדק ולתחיית המתים במהרה בימינו, אמן.

לזכר עולם יהיה צדיק

תוך כדי הדפסת הספר נסתלק מאתנו רביה דעמיה ומדברנא דאומתיה כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק ה"פני מנחם" זצוקללה"ה יהא זכרון קדשו חקוק בלבנו לעולמי עד וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

והא בזה מכתב קודש שקבלתי ממנו כאשר זכיתי להביא לפניו – בשבט תשנ"ג – את "ספר החיים" לרבינו בצלאל מפרידבורג אחי המהר"ל מפרג, שיו"ל במהדורה חדשה עם הערות והארות ע"י מכון "שפתי צדיקים", לזכר נשמת אבינו ע"ה וז"ל:

בה"י

לכב' הרה"ח כו' כו' מנחם מענדיל שי' לאו"י וויסבויס

יישר כח עבור המהדורא הזו בהידור תרתי משמע

בהצלחה

ידידך פ.מ.אלטר

ז"ה

זכב' הרה"ח מנחם מענדיל שי' לאו"י וויסבויס

ו"י 2011

י"ט כ"ב 2/2

מהדורא הזו (הואן גרמ. מנחם

בהצלחה
ידידך
פ.מ.אלטר

לזכר נשמת זקננו

הרה"ח ר' משה אליעזר בהרה"ח רבי יחזקאל וויסבויס מוורשא

אדמו"ר 1234567

נפטר כ"ט טבת תש"ה

בעיר גלותו טלז ומנ"כ בליאון שבצרפת

אתר החכמה

וזוגתו מרת חיה רחל ע"ה בת ר' משה ביין ז"ל

נפטרה באנטוורפן ה' אלול תשמ"ג

וצאצאיהם שנספו עקה"ש

בתם מרת רבקה לוקוב, הבתולה מינקה,

הבחור יהודה ארי' ליב, הבחור מנחם חיים

הי"ד

אביו הרה"ח רבי יחזקאל בהר"ר מיכאל וויסבויס מוורשא

נלב"ע ב' דסוכות תרצ"ז בוורשא

וזוגתו מרת מרים

חמיו הר"ר רבי משה בהרה"ח ר' יהושע העשיל ביין ז"ל

נלב"ע י"ב ניסן תשי"ד בתל-אביב

וזוגתו מרת פראנדיל בת הרה"ח ר' יצחק רוזן מוורשא

נפטרה באנטוורפן י"ד ניסן תש"ט

אבי חמיו הרה"ח המפורסם

מוהר"ר יהושע העשיל בהרה"ח ר' אליעזר ליפא ביין זצ"ל

מוורשא – צפת"ו

בעמח"ס גודל תלפיות

נלב"ע כ"ח אדר תרע"ג בצפת"ו

ת. נ. צ. ב. ה.

לזכרון עולם

זקני הרה"ח רבי אברהם בהרה"ח רבי יהודה צבי טארן ז"ל

נכד הרה"ק מרימנוב זי"ע

נפטר בניו יארק י"ג תשרי תשכ"ג

וזוגתו מרת טאובה הי"ד בת רבי משה הכהן מראדמישלא

נספתה עקד"ש בשנות הזעם באירופה

וצאצאיו:

הבתולה מרת רבקה, אחותה הבתולה מרת מרים

ואחיהם הבחור יהודה צבי

אוצר החכמה

שנספו עקה"ש בימי הזעם באירופה

ת. נ. צ. ב. ה.

לזכרון עולם

אא"ז הרה"ח רבי יהודה צבי טארן זצ"ל

בן הרה"ח המפורסם רבי אלטר נתן נטע מרימנוב זצ"ל

בהגה"ק רבי ישראל יעקב אב"ד בילקמין

בנו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל

וחתן הרה"ק רבי פנחס מגניווישוב זצ"ל

נפטר בטארנאו ד' טבת תרפ"ט

וזוגתו מרת רבקה בת הרה"ח ר' אלימלך

בהג"ר פנחס הכהן אב"ד ראדמישלא

נכד הרה"ק רבי דוד הכהן אב"ד ראדמישל

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצחו ע"י נכדם הר"ר מנחם מענדיל וויסבוים הי"ו